

ΚΟΙΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΈΡΕΥΝΑΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Α. ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΥΛΟΥ*

Ι. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ – ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΕΝ ΣΤΕΝΗ ΕΝΝΟΙΑ

Τα τελευταία χρόνια όλο και πιο συχνά εξαιτίας και της αυξημένης δυνατότητας μετακινήσεων προσώπων σε περισσότερες χώρες διαπράττονται εγκλήματα με διασυνοριακό χαρακτήρα. Η εξιχνίαση αυτών των εγκλημάτων θέτει νέα προβλήματα στις εθνικές δικαστικές και αστυνομικές αρχές, που αφορούν την συλλογή αποδεικτικών στοιχείων που βρίσκονται σε άλλο κράτος από το κράτος εκδίκασης της υπόθεσης. Αυτή η συλλογή εντάσσεται στην απόδειξη εν ευρεία έννοια στην προδικασία, η οποία όμως περιλαμβάνει και ανακριτικές πράξεις άτυπου χαρακτήρα.

Το βασικό πρόβλημα που αναφύεται κατά την διασυνοριακή απόδειξη είναι η σύγκρουση μεταξύ της αρχής της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας και του δικαιώματος απόδειξης των διαδικών με την αρχή της κρατικής κυριαρχίας. Η πλέον συχνή μορφή διασυνοριακής απόδειξης παραμένει η διεθνής δικαστική συνδρομή στην απόδειξη, η οποία ρυθμίζεται σε εσωτερικά δίκαια και σε διεθνείς συμβάσεις. Σύμφωνα με την διαδικασία που ακολουθείται το κράτος εκδίκασης ζητά από το κράτος συλλογής την εξασφάλιση ή την εξέταση αποδείξεων και αφού το κράτος συλλογής εξασφαλίσει, συλλέξει ή εξετάσει το αποδεικτικό μέσο εν συνεχεία το διαβιβάζει στο κράτος εκδίκασης. Στα πλεονεκτήματα της διεθνούς συνδρομής στην απόδειξη συγκαταλέγεται ο σεβασμός της αρχής της εδαφικής κυριαρχίας ενώ στα μειονεκτήματα η διάσπαση της αρχής της αμεσότητας¹. Μια άλλη μορφή διασυνοριακής απόδειξης είναι και η διαβίβαση ενός αποδεικτικού μέσου στο κράτος εκδίκασης από μια υπερεθνική αρχή όπως η OLAF που μπορεί να δρα στο έδαφος κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης συλλέγοντας αποδείξεις σε υποθέσεις ευρωπαϊκής² ενώ μια τρίτη δυνατότητα είναι η προξενική συνδρομή. Κατά την τελευταία οι δικαστικές αρχές του κράτους εκδίκασης ζητούν την διενέργεια πράξης από τις αρχές του ιδίου κράτους στην αλλοδαπή. Η τέταρτη λύση είναι η επέκταση της δράσης των αρχών του κράτους εκδίκασης στην αλλοδαπή, δηλαδή η διασυνοριακή απόδειξη με στενή έννοια. Η τελευταία εμφανίζει πλεονεκτήματα, όπως η εξασφάλιση ενότητας της διαδικασίας, εξοικονόμηση χρόνου, αποτελεσματικότητα αλλά και μειονεκτήματα με σημαντικότερο την σύγκρουση με την αρχή της εδαφικής κυριαρχίας του κάθε κράτους.

Ως εδαφική κυριαρχία νοείται η απόλυτη, πλήρης αρμοδιότητα άσκησης κρατικής εξουσίας σε ορισμένο έδαφος, δηλαδή ελέγχου των προσώπων και των πραγμάτων που βρίσκονται σε αυτό³. Συνεπώς η άσκηση κρατικής κυριαρχίας στο έδαφος άλλου κράτους είναι αντίθετη με το εσωτερικό και το διεθνές δίκαιο, αν δεν υπάρχει άδεια ή επιτρεπτικός κανόνας. Η αρχή της εδαφικής κυριαρχίας ως γενικώς αναγνωρισμένος κανόνας του διεθνούς δικαίου έχει ενσωματωθεί δια του άρθρου 28 παρ.1 του Σ. στο ελληνικό δίκαιο.

Η συλλογή και η εξέταση αποδείξεων αποτελεί αναμφίβολα πράξη κυριαρχίας όταν γίνεται με την άσκηση καταναγκασμού (π.χ. έρευνες, κατασχέσεις). Αντίθετα ερίζεται κατά πόσον αποτελούν πράξεις κυριαρχίας πράξεις απόδειξης που δεν συνδέονται με άσκηση καταναγκασμού όπως η παρακολούθηση υπόπτων, οι διερευνητικές επαφές ανακριτικών υπαλλήλων. Σύμφωνα με την κρατούσα άποψη στα ηπειρωτικά δίκαια η ανάθεση της

* Λέκτορας Νομικής ΕΚΠΑ.

¹ Αναλυτικά, Τριανταφύλλου Γ., Διεθνής δικαστική συνδρομή στην ποινική απόδειξη, σελ. 5 επ.

² Κανονισμός 1073/1999 L 136/31.5.1999.

³ Ρούκουνας Ε., Διεθνές Δίκαιο, σελ. 29.

ποινικής απόδειξης στις αρχές σημαίνει ότι ακόμα και αν οι πράξεις δεν συνδέονται με καταναγκασμό ή προσβολή ατομικών δικαιωμάτων αποτελούν πράξεις κυριαρχίας και συνεπώς δεν μπορούν να διενεργηθούν νόμιμα σε άλλο κράτος χωρίς την άδεια του ή την ύπαρξη σχετικού επιτρεπτικού κανόνα. Αντίθετα στον αγγλοαμερικανικό κύκλο δικαίων εφόσον η πράξη γίνεται χωρίς την άσκηση καταναγκασμού δεν θεωρείται πράξη κυριαρχίας διότι μπορεί να διενεργηθεί και από ιδιώτες και συνεπώς θεωρείται επιτρεπτή και στο έδαφος άλλου κράτους χωρίς άδεια ή επιτρεπτικό κανόνα⁴.

Εφόσον για την οικογένεια των ηπειρωτικών δικαίων είναι αναγκαία η ύπαρξη επιτρεπτικού κανόνα για να είναι νόμιμη η συλλογή αποδείξεων από αρχές του κράτους εκδίκασης στην αλλοδαπή, έχουν συναφθεί διεθνείς συμβάσεις που την επιτρέπουν υπό προϋποθέσεις, ιδίως στο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των μελών της ΕΕ. Η λειτουργία κοινών ομάδων έρευνας στο μέτρο που επιτρέπει σε αρχές κράτους να δρουν υπό προϋποθέσεις σε άλλο κράτος εντάσσεται στην διασυνοριακή απόδειξη σε στενή έννοια και προβλέπεται από ειδικές διατάξεις σε διεθνείς συμβάσεις. Η σημασία αυτού του νέου εργαλείου είναι προφανής στο μέτρο που αντικαθιστά την κλασική δικαστική συνδρομή στην απόδειξη και εξοικονομεί χρόνο που αξιοποιείται στον συντονισμό και την συνεργασία των αρμόδιων αρχών από τα συμμετέχοντα κράτη. Παρά τον μικρό σχετικό χρόνο ζωής του σχετικού θεσμού η αποτίμηση από τις κοινές ομάδες έρευνες που έχουν ήδη λειτουργήσει είναι θετική⁵. Εν συνεχεία σκιαγραφείται ο θεσμός μέσα από τις ρυθμίσεις σε διεθνή και εθνικά κείμενα.

II. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΟΙΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΈΡΕΥΝΑΣ

A. Διεθνή κείμενα

Το πρώτο χρονικά διεθνές κείμενο στο οποίο γίνεται λόγος για κοινές ομάδες έρευνας είναι η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το οργανωμένο έγκλημα του έτους 2000 που στην ελληνική έννομη τάξη κυρώθηκε με το ν. 3875/2010, όπου στο άρθρο 19 δίνεται η δυνατότητα στα κράτη που συμμετέχουν στην σύμβαση να συνάψουν διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες για να ιδρύσουν κοινές ομάδες έρευνας και σε περίπτωση που αυτές δεν συναφθούν μπορεί να ιδρυθεί κοινή ομάδα με συμφωνία κατά περίπτωση. Η αρχή της κρατικής κυριαρχίας του κράτους που λειτουργεί η ομάδα διασφαλίζεται πλήρως.

Στο πλαίσιο της ΕΕ αναλυτική πρόβλεψη περιέχει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή στις ποινικές υποθέσεις της 12.7.2000 στο άρθρο 13, όπου και ορίζεται ότι κοινή ομάδα συστήνεται με συμφωνία των αρμοδίων αρχών των κρατών – μελών για συγκεκριμένο σκοπό και ορισμένη διάρκεια για να διεξάγει ποινικές έρευνες, ιδίως όταν η διερεύνηση εγκλημάτων προϋποθέτει απαιτητικές και δύσκολες έρευνες που συνδέονται με άλλα κράτη – μέλη ή ορισμένα κράτη διεξάγουν έρευνες κατά τις οποίες απαιτείται συντονισμένη δράση. Η ομάδα διεξάγει τις έρευνες της σύμφωνα με το δίκαιο των κρατών – μελών που λειτουργεί. Τα μέλη της ομάδας που δεν δρουν στο κράτος τους καλούνται αποσπασμένα μέλη και έχουν δικαίωμα παράστασης σε μέτρα έρευνας και υπό προϋποθέσεις και διενέργειας έρευνας. Το αποσπασμένο μέλος ζητά από το κράτος του να προβεί σε έρευνα που αναγκαία για τους σκοπούς της ομάδας σαν να ήταν εσωτερική έρευνα. Κάθε μέλος παρέχει στην ομάδα πληροφορίες του κράτους του, εφόσον αυτό επιτρέπεται από το εσωτερικό δίκαιο, ενώ πληροφορίες του μέλους ή του αποσπασμένου μέλους που απέκτησε μέσα στην ομάδα μπορούν να χρησιμοποιηθούν είτε για τους σκοπούς της ομάδας, είτε για την διερεύνηση άλλων εγκλημάτων αν υπάρχει συγκατάθεση του κράτους που κατέστησαν διαθέσιμες οι πληροφορίες. Η συγκατάθεση είναι υποχρεωτική εκτός αν υφίσταται κίνδυνος

⁴ Τριανταφύλλου, ό.π., σελ. 7.

⁵ Riegel R., Gemeinsame Ermittlungsgruppen Die Kriminalpolizei 2008, σελ. 83. Βλ. σχετικά και τον τόμο των Conny Rijken – Gert Vermeulen (Ed.), Joint Investigation Teams in the European Union From theory to practice The Hague 2006 που αναφέρεται σε κοινή ομάδα έρευνας Ολλανδίας – Ηνωμένου Βασιλείου που προέβη σε επιχειρήσεις με αντικείμενο την διερεύνηση υπόθεσης διακίνησης ναρκωτικών.

για εκκρεμούσες έρευνες ή το κράτος μπορεί να αρνηθεί την δικαστική συνδρομή. Επίσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για αποτροπή απειλής κατά της δημόσιας ασφάλειας αν στη συνέχεια αρχίσει η διερεύνηση εγκλήματος, ή για άλλους λόγους που συμφωνούν τα κράτη μέλη που συγκροτούν την ομάδα⁶.

Στην κοινή ομάδα έρευνας μπορούν να συμμετέχουν και τρίτα πρόσωπα ως υπάλληλοι οργάνων που έχουν συσταθεί σύμφωνα με την συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση⁷. Οι υπάλληλοι κρατών – μελών άλλων από το κράτος επιχείρησης εξομοιώνονται ως προς την ποινική τους ευθύνη με τους υπάλληλους του κράτους της επιχείρησης.

Στο ίδιο πλαίσιο της ΕΕ υιοθετήθηκε η απόφαση πλαίσιο 2002/465/ΔΕΥ, η οποία προβλέπει την σύσταση κοινών ομάδων έρευνας για εξιχνίαση εγκλημάτων όπως εμπορία ναρκωτικών, εμπορία ανθρώπων και τρομοκρατία και ουσιαστικά επαναλαμβάνει τις ρυθμίσεις του άρθρου 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή στις ποινικές υποθέσεις⁸.

Περαιτέρω μνεία σε κοινές ομάδες έρευνας γίνεται και στην *Συμφωνία Ε.Ε. – ΗΠΑ για δικαστική συνδρομή (2003/516/ΕΚ)* όπου όμως σύμφωνα με το άρθρο 5 η σύνθεση, η διάρκεια, η οργάνωση, τα καθήκοντα και οι όροι συμμετοχής αποτελούν αντικείμενο συμφωνίας των μερών.

Επιπλέον το Δεύτερο πρόσθετο πρωτόκολλο στην *Ευρωπαϊκή Σύμβαση για αμοιβαία δικαστική συνδρομή σε ποινικές υποθέσεις του έτους 1959 της 8.11.2001* επαναλαμβάνει την διατύπωση του άρθρου 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή στις ποινικές υποθέσεις.

Η Σύμβαση περί αμοιβαίας συνδρομής και συνεργασίας μεταξύ των τελωνειακών υπηρεσιών «*Νεάπολη II*» (Ν. 2772/1999) ορίζει στο άρθρο 24 – το οποίο δεν ισχύει ακόμα – ότι μπορούν να συσταθούν κοινές ομάδες ειδικής έρευνας για συνεργασία σε τελωνειακές υποθέσεις οπότε και εφαρμόζεται το δίκαιο του τόπου λειτουργίας τους.

B. Εθνικές νομοθεσίες

Στην ελληνική έννομη τάξη ισχύει ο νόμος 3603/2008 με τον οποίο η Ελλάδα συμμορφώθηκε με την απόφαση πλαίσιο 2002/465/ΔΕΥ και στα άρθρα 13 επ. υιοθέτησε τις ρυθμίσεις της απόφασης αυτής προβλέποντας την σύσταση κοινών ομάδων έρευνας για την διακρίβωση εγκλημάτων σχετικά με την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών, εμπορία ανθρώπων και των τρομοκρατικών πράξεων, ενώ με το ν. 3771/2009 κυρώθηκε το *Πρωτόκολλο στην σύμβαση αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής Ελλάδας – ΗΠΑ* το οποίο στο άρθρο 2 επαναλαμβάνει το άρθρο 5 συμφωνίας ΕΕ ΗΠΑ.

Στην Γερμανία γίνεται λόγος για τις κοινές ομάδες έρευνας στα άρθρα 61b και 93 του νόμου για την διεθνή δικαστική συνδρομή σε ποινικές υποθέσεις (IRG) και στο άρθρο 142c των Κατευθυντήριων Οδηγιών για την διαχείριση των ποινικών υποθέσεων στο εξωτερικό (Richtlinien fuer den Verkehr mit dem Ausland in strafrechtlichen Angelegenheiten). Από το πλέγμα των ανωτέρω διατάξεων προκύπτει ότι κοινές ομάδες έρευνας συστήνονται όταν το επιτρέπουν διακρατικές συμφωνίες και υπό την προϋπόθεση της αιτιολόγησης της αναγκαιότητας σύστασής τους. Κατά τα λοιπά το γερμανικό δίκαιο ενσωματώνει τις προβλέψεις του άρθρου 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή στις ποινικές υποθέσεις της 12.7.2000.

Στην ολλανδική έννομη τάξη, όπου δεν είναι αναγκαία η ενσωμάτωση των διεθνών συνθηκών στο εθνικό δίκαιο μέσω της κύρωσης τους, εφαρμόζεται απευθείας το άρθρο 13

⁶ M. Plachta, Joint Investigation Teams European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice 2005 σελ. 284-302

⁷ Για την συμμετοχή υπάλληλων των Europol και Eurojust βλ. Herz Annette, The role of Europol and Eurojust in joint investigation teams στο έργο των Conny Rijken – Gert Vermeulen (Ed.), Joint Investigation Teams in the European Union From theory to practice The Hague 2006, σελ. 159 επ.

⁸ Παρουσίαση της ανωτέρω απόφασης πλαίσιο σε B. Zagaris, European Council Issues Framework Decision on Joint Investigation Teams, International Enforcement law Reporter 2002 σελ. 372-376.

της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή στις ποινικές υποθέσεις της 12.7.2000 και συμπληρωματικά τα άρθρα 552qa-qe ολλΚΠΔ. Είναι σημαντικό ότι επειδή η απόφαση πλαίσιο 2002/465/ΔΕΥ δεν ενσωματώθηκε στο ολλανδικό δίκαιο, νομική βάση για την σύσταση κοινών ομάδων έρευνας είναι μόνο διεθνείς συνθήκες όπως η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή στις ποινικές υποθέσεις της 12.7.2000⁹.

III. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΕ ΗΜΕΔΑΠΗ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ ΠΟΥ ΚΤΗΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΚΟΙΝΗ ΟΜΑΔΑ ΈΡΕΥΝΑΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΣΤΗΝ ΑΛΛΟΔΑΠΗ

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα της διασυνοριακής απόδειξης¹⁰ είναι η πρόσληψη των αποδείξεων που κτήθηκαν σε αλλοδαπή έννομη τάξη δηλαδή η εισαγωγή ενός αντικειμένου των αισθήσεων που αποκτήθηκε σε αλλοδαπή έννομη τάξη ως αποδεικτικού μέσου σε ποινική διαδικασία που εκκρεμεί στην ημεδαπή καθώς και η αξιοποίηση του¹¹. Σε περίπτωση διάστασης μεταξύ ημεδαπού και αλλοδαπού δικαίου σε σχέση με τις προϋποθέσεις και την διαδικασία κτήσης αποδεικτικού μέσου τίθεται το ζήτημα με βάση ποιο δίκαιο θα κριθεί η νομιμότητα κτήσης αποδεικτικού μέσου, από το οποίο εξαρτάται το αν ιδρύεται απαγόρευση της αξιοποίησης των αποδείξεων που κτήθηκαν στην αλλοδαπή στο ημεδαπό δίκαιο¹². Κλασικό παράδειγμα διάστασης εθνικών δικαίων είναι οι διαφορετικές προϋποθέσεις – ιδίως η διερεύνηση διαφορετικών αξιόποινων πράξεων- υπό τις οποίες επιτρέπεται να διενεργείται άρση απορρήτου τηλεφωνικής επικοινωνίας.

Για το ανωτέρω θέμα έχουν διατυπωθεί διαφορετικές απόψεις στο πλαίσιο της διεθνούς δικαστικής συνδρομής στην απόδειξη. Κατά μια άποψη αν ένα αποδεικτικό μέσο έχει κτηθεί νομίμως σύμφωνα με το δίκαιο του τόπου κτήσης (lex loci), τότε αυτό αξιοποιείται και στο κράτος εκδίκασης είτε η κτήση συνάδει με το δίκαιο του κράτους εκδίκασης (lex fori) είτε όχι, εκτός αν η κτήση είναι αντίθετη σε βασικές δικαιοκρατικές εγγυήσεις του κράτους εκδίκασης, όπως αυτές αποτυπώνονται στο Σύνταγμα, την ΕΣΔΑ το ΔΣΑΠΔ¹³, οπότε και ιδρύεται ανεξάρτητη απαγόρευση αξιοποίησης. Αν και αναγνωρίζει η άποψη αυτή το πρωτείο του τόπου κτήσης σχετικοποιεί την σημασία του δια της επιφύλαξης της δημόσιας τάξης του κράτους εκδίκασης και έτσι καθιστά ανενεργές τις ενδεχομένως επεικέστερες ρυθμίσεις του τόπου συλλογής αναγνωρίζοντας ουσιαστικά προτεραιότητα στο δίκαιο του τόπου εκδίκασης¹⁴. Άλλη άποψη υποστηρίζει ότι το αποδεικτικό μέσο θα πρέπει να έχει κτηθεί νόμιμα τόσο στο κράτος κτήσης όσο και στο κράτος εκδίκασης (double admissibility) προσφέροντας έτσι πλήρη προστασία στο υποκείμενο του σχετικού δικαιώματος, ιδίως όταν η κτήση συνιστά επέμβαση σε αμυντικό ατομικό δικαίωμα, παρουσιάζει όμως πρακτικές δυσχέρειες και μπορεί να οδηγήσει σε ανατροπή των ισορροπιών των αντίθετων συμφερόντων που ισχύουν σε ένα δικονομικό σύστημα¹⁵. Τρίτη άποψη θεωρεί ότι το αποδεικτικό μέσο αξιοποιείται ελεύθερα αν έχει κτηθεί νομίμως είτε κατά το δίκαιο του τόπου κτήσης είτε κατά το δίκαιο του τόπου εκδίκασης, οπότε διευκολύνεται η αξιοποίηση αποδεικτικών μέσων υπό την προϋπόθεση όμως ότι δεν προσβάλλεται η δημόσια τάξη του κράτους εκδίκασης. Τέταρτη άποψη με αφετηρία το γεγονός ότι η αξιοποίηση αποτελεί πράξη κυριαρχίας υποστηρίζει ότι κρίσιμο είναι το δίκαιο του κράτους εκδίκασης (lex fori)¹⁶,

⁹ Αναλυτική αναφορά στις ρυθμίσεις του ολλανδικού δικαίου σε Conny Rijken – Gert Vermeulen, The legal and practical implementation of JITS σελ. 34 επ. σε Conny Rijken – Gert Vermeulen (Ed.), Joint Investigation Teams in the European Union From theory to practice The Hague 2006.

¹⁰ Ενδεικτικό της σημασίας της σχετικής προβληματικής είναι και τα συμπεράσματα που την αφορούν του συνεδρίου της 67. Deutschen Juristentag 2008 Bd. II L 180-181.

¹¹ Βλ. τον ορισμό σε Gless S., Beweisrechtsgrundsätze in einer grenzüberschreitenden Strafverfolgung, 2006, σελ. 41.

¹² Τριανταφύλλου, ό.π., σελ. 290 επ.

¹³ Jahn M. Gutachten C σε 67. Deutschen Juristentag 2008 L 118, με περαιτέρω παραπομπές, Schuster F., Verwertbarkeit im Ausland gewonnener Beweise im deutschen Strafprozess, σελ. 122.

¹⁴ Τριανταφύλλου, ό.π., σελ. 318.

¹⁵ Τριανταφύλλου, ό.π., σελ. 288.

¹⁶ Gless S., ό.π., σελ. 126.

διότι σε διαφορετική περίπτωση οδηγούμαστε σε αποτέλεσμα που αντίκειται στις αξιολογήσεις της έννομης τάξης που διεξάγεται η ποινική διαδικασία. Η αποδοχή αυτής της άποψης έχει ως συνέπεια ότι θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στην ημεδαπή αποδείξεις που έχουν κτηθεί στην αλλοδαπή κατά παράβαση του εκεί ισχύοντος δικαίου εφόσον θα μπορούσαν να έχουν κτηθεί νομίμως στην ημεδαπή¹⁷.

Στην διασυνοριακή απόδειξη με στενή έννοια στην οποία ανήκουν οι κοινές ομάδες έρευνας το ζήτημα απαντάται με την εξής μορφή: αν συλλεγούν αποδεικτικά μέσα από κοινή ομάδα έρευνας επιτρέπεται αυτά να αξιοποιηθούν σε ποινική διαδικασία που διεξάγεται σε άλλη έννομη τάξη από αυτή που λειτουργεί η κοινή ομάδα στην περίπτωση που το δίκαιο του κράτους εκδίκασης θέτει διαφορετικές προϋποθέσεις κτήσης αυτών των αποδεικτικών μέσων από το κράτος που λειτούργησε η κοινή ομάδα¹⁸.

Σύμφωνα με το άρθρο 13 παρ. 2 στοιχ. β' της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή στις ποινικές υποθέσεις της 12.7.2000 και το άρθρο 18 παρ. 1 ν. 3663/2008, η ομάδα διεξάγει τις έρευνες της σύμφωνα με το δίκαιο των κρατών – μελών που λειτουργεί. Περαιτέρω οι δε πληροφορίες του μέλους ή του αποσπασμένου μέλους που απέκτησε μέσα στην ομάδα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την διερεύνηση άλλων εγκλημάτων αν υπάρχει συγκατάθεση του κράτους που κατέστησαν διαθέσιμες οι πληροφορίες, η οποία όμως είναι υποχρεωτική, εκτός αν υφίσταται κίνδυνος για εκκρεμούσες έρευνες ή το κράτος μπορεί να αρνηθεί την δικαστική συνδρομή (παρ. 10 στοιχ. β', άρθρο 17 παρ. 2 στοιχ. β ν. 3663/2008). Δεν γίνεται όμως αναφορά στην πρόσληψη των αποδείξεων που συνελέγησαν από την κοινή ομάδα έρευνας, οπότε και το ζήτημα της αξιοποίησης τους στην ποινική διαδικασία σε άλλη έννομη τάξη από αυτή που λειτουργεί η κοινή ομάδα παραμένει ανοικτό.

Αν εφαρμοστούν οι ανωτέρω εκτεθείσες απόψεις και στην διασυνοριακή απόδειξη σε στενή έννοια¹⁹ για την κρίση περί νομιμότητας της κτήσης των αποδείξεων από κοινή ομάδα έρευνας που λειτουργεί στην αλλοδαπή σε περίπτωση διάστασης μεταξύ ημεδαπού και αλλοδαπού δικαίου, ανάλογα με την αποδοχή κάθε άποψης οδηγούμαστε σε διαφορετικές λύσεις. Ειδικότερα η αποδοχή του δικαίου του τόπου λειτουργίας της ομάδας (*lex loci*) θα έχει ως συνέπεια να μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην ημεδαπή αποδείξεις που κτήθηκαν από την ομάδα ακόμα και αν οι προϋποθέσεις κτήσης τους στην ημεδαπή είναι διαφορετικές, εφόσον δεν αντιβαίνουν στην ημεδαπή δημόσια τάξη. Η αποδοχή του δικαίου του κράτους εκδίκασης, δηλαδή του ημεδαπού (*lex fori*) θα έχει ως αποτέλεσμα να μην μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην ημεδαπή αποδείξεις που κτήθηκαν υπό προϋποθέσεις που δεν συνάδουν με τις αξιολογήσεις του ημεδαπού δικαίου. Η αποδοχή της σωρευτικής εφαρμογής και των δυο δικαίων θα έχει ως συνέπεια την μη αξιοποίηση, ενώ η αποδοχή είτε της *lex loci* είτε της *lex fori* θα οδηγήσει σε αξιοποίηση εφόσον δεν προσβάλλεται η ημεδαπή δημόσια τάξη.

IV. ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ – ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΤΟΚΧΟΛΜΗΣ

Από την παράθεση των ανωτέρω απόψεων κατέστη σαφές ότι ακόμα και στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης η αξιοποίηση αποδεικτικών μέσων που κτήθηκαν σε αλλοδαπή έννομη τάξη προσκρούει σε σοβαρά εμπόδια λόγω των διαφορών μεταξύ των εθνικών δικαιοκτικών συστημάτων στο πεδίο της συλλογής και αξιοποίησης αποδείξεων. Με στόχο την άμβλυνση των σχετικών δυσκολιών το νέο πρόγραμμα χάραξης πολιτικών κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων στον τομέα Δικαιοσύνης Ελευθερίας και Ασφάλειας (γνωστό και ως «πρόγραμμα της Στοκχόλμης») προβλέπει την δημιουργία ενός ενιαίου και πλήρους συστήματος συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων²⁰. Προς την κατεύθυνση αυτή η

¹⁷ Τριανταφύλλου, ό.π., σελ. 314.

¹⁸ Riegel R., *Gemeinsame Ermittlungsgruppen Die Kriminalpolizei* 2008, σελ. 83, του ίδιου *Gemeinsame Ermittlungsgruppen Herausforderungen und Lösungen*, Eucrium 2009, σελ. 105.

¹⁹ Gleß S., ό.π., σελ. 122.

²⁰ Ζημιανίτης Δ., *Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης: Πολιτικές και προοπτικές του ευρωπαϊκού χώρου Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Ασφάλειας για το διάστημα 2010 – 2014*, ΠοινΔικ 20101, σελ. 348 επ. και Μουζάκης Δ., *Το*

Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκδώσει την Πράσινη Βίβλο «για την συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων σε ποινικές υποθέσεις μεταξύ κρατών μελών και την εξασφάλιση του παραδεκτού τους»²¹, στην οποία γίνεται λόγος για θέσπιση κοινών προτύπων για τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων σε ποινικές υποθέσεις²² και μάλιστα διατυπώνεται και σχετική ερώτηση προς τα κράτη μέλη και τους ενδιαφερόμενους φορείς. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η πρωτοβουλία επτά κρατών για την θέσπιση ευρωπαϊκής εντολής έρευνας το οποίο προτείνεται να εκδίδεται από αρμόδια αρχή ενός κράτους μέλους για την διενέργεια ανακριτικών πράξεων σε άλλο κράτος μέλος εκτός από την ίδρυση και λειτουργία κοινής ομάδας έρευνας²³, το οποίο συνιστά βεβαίως ένα περαιτέρω βήμα σε σχέση με την απόφαση πλαίσιο της 18.12.2008 για το ευρωπαϊκό ένταλμα συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων που αφορά πάγωμα και παράδοση ήδη κτηθέντων αποδείξεων. Όλες οι προαναφερθείσες εξελίξεις καταδεικνύουν την δυναμική του ποινικού δικονομικού δικαίου στο πεδίο της ευρωπαϊκής οικογένειας αλλά και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η πορεία προς την ουσιαστική ενοποίηση των εθνικών δικαιοκώων συστημάτων.

ποινικό δικονομικό δίκαιο μετά την συνθήκη της Λισσαβώνας, σελ. 119 επ., σε Δ. Κούλοης, Π. Παπαδοπούλου, Δ. Μουζάκης, Το Ποινικό Δίκαιο μετά τη Συνθήκη της Λισσαβώνας Αθήνα 2011.

²¹ COM (2009) 624 final. Κριτική σε Kai Ambos Transnationale Beweiserlangung – 10 Thesen zum Grünbuch der EU- Kommission “Erlangung verwertbarer Beweise in Strafsachen aus einem anderen Mitgliedstaat” ZIS 2010 σελ. 557 επ.

²² COM (2009) 624 final σελ. 6.

²³ 2010/C 165/22 . Σχετική παρουσίαση και κριτική σε Zimmermann, Glaser, Motz, Mutual Recognition and its Implications for the Gathering of Evidence in Criminal Proceedings: a Critical Analysis of the Initiative for a European Investigation Order EuCLR 2011, σελ. 56 επ.